

Ovidia Aas

# **Nemesis**

**Skuespil i 3 Akter med et Forspil**

bokselskap.no  
Oslo 2022

bokselskap.no, Oslo 2022

Ovidia Aas: *Nemesis*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1899 (Kristiania/Det norske Aktieforlaget). Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no).

ISBN: 978-82-8319-657-3 (bokselskap.no),

978-82-8319-658-0 (epub), 978-82-8319-659-7 (mobi)

Teksten er lastet ned fra [bokselskap.no](http://bokselskap.no)

---

# [ROLLELISTER]

## Personerne i forspillet

Arvid Borch, *kunstmaler*.

Talma Borch, *hans hustru*.

Eivind, *deres søn*.

Phoebe (Caren), *varietésangerinde*.

Ragna, *pige hos Borchs*.

Handlingen foregaar i Paris hos kunstmaler Borch. Nutiden.

## Personerne i skuespillet

Enkefru Skjoldberg.

Wilhelm, *læge*

Arvid, *kunstmaler, hendes børn*.

Fanny, *adopteret datter*.

Betzy Skram, *fru Skjoldbergs søsterdatter*.

Talma Lund, *guvernante*.

Kandidat Wang.

Jakob Jæger, *student*.

Jomfru Grøn.

Handlingen foregaar paa fru Skjoldbergs eiendom lidt udenfor en stor by. 5 aar senere.

1ste akt: dagligstue hos Skjoldbergs; juleaften. – 2den akt: samme dekoration; 8 dage senere. – 3dje akt: Wilhelm Skjoldbergs studerværelse; samme dags aften.

# FORSPIL

[1] *Et kunstnerisk udstyret atelier. I baggrunden aaben verandadør, til venstre to døre med portierer, til høire i forgrunden et flygel. Lænestole og et bord; malerier paa staffelier; blandt dem, midt paa scenen, et stort tildækket billede. For resten malerisk uorden.*

## Første scene.

*Ragna; (senere) Phoebe.*

**Ragna** *(kommer forsigtig ind ad verandadøren, gaar over til sidedøren og lytter).*

Jeg synes, jeg hører ham. *(Lytter.)* Nei, han er vist faldet i søvn igjen. *(Kommer fremover.)* Stakkars gut! Gud ved, hvor længe han skal lide. *(Gaar tilbage til døren.)* Det er alligevel bedst, jeg gaar ind og gir fru en besked.

*(I det samme hun vil gaa, kommer)*

[2] **Phoebe** *(fra baggrunden).*

Naa, saa her bor altsaa den meget omtalte kunstmaler Arvid Borch! *(Tar sin lorgnet paa og ser sig rundt.)* Se! se! Her er jo noksaa net. *(Ser Ragna.)* Ah, pardon! Kan jeg faa tale med hr. Borch? *(Knipser med fingrene.)* Straks, hører De! *(Ragna staar fremdeles stille og ser paa hende.)* Hurtig!

**Ragna**

Herren pleier at sove middag paa denne tid, og vi har streng ordre til ikke at vække ham.

**Phoebe** *(ironisk).*

Saa? Det er beklageligt. *(Gaar tæt hen til hende.)* Men hør nu: vi vækker ham alligevel, hører De! Han har lovet at spille for mig, forstaar De, naar jeg synger. *(Peger paa flygelet.)*

**Ragna** *(forfærdet).*

Spille og synge, naar gutten ligger for døden! Det gaar slet ikke an, det ved jeg bestemt.

**[3] Phoebe** *(ironisk).*

De ved vist meget! Men gaa De nu alligevel ind og fortæl ham, at Phoebe Careni venter paa ham herinde, og De skal se, han blir snart vaagen!

**Ragna** *(staar maalløs og ser paa hende).*

**Phoebe.**

Naa, adlyd ordre! Straks! Det er jeg vant til.

*(Ragna gaar frygtsomt ud. Phoebe gaar over til flygelet, trækker handskerne af, sætter sig og begynder at spille og synge en varietésang.)*

**Anden scene.**

*Phoebe. Talma.*

**Talma** *(kommer hurtig ind fra venstre, iført en tarvelig morgenkjole; hun ser ængstelig og forvaaget ud).*

Gode Gud! Hvem synger slig her i **[4]** huset? *(Ser Phoebe)* Madame! Jeg ber Dem holde op. Min gut ligger for døden!

**Phoebe** *(ser paa hende gennem lorgnetten).*

Ah! en net person! De er formodentlig husholdersken. *(Let.)* Ja saa! Deres gut – saa, De har en gut? – Frygtelig ubeleiligt for Dem og mig netop nu i øieblikket, – for De har formodentlig ingen mand. *(Talma udstøder et skrig.)* Nu ja, tag det ikke saa nøie! Det hænder ofte. Men jeg foretrækker nu at ha' flere mænd og ingen børn. Mændene kan man skifte, saa ofte man vil; men børn hænger altid saa pokkers fast! – *(Ler.)*

**Talma** *(med undertrykt harme).*

Hvem er De, som tør vove at føre et sligt sprog?

**Phoebe** *(ler overgivent og kaster sig i en stol).*

Hvem jeg er? – Ja, det skal jeg gjerne fortælle Dem. Har De ikke hørt tale om [5] Phoebe? *(Talma skjuler hovedet i hænderne.)* Jeg antar, De har! – Ja, hvem kjender ikke det navn? – Den smukke, geniale, bedaarende Phoebe, der kan synge som en nattergal og sparke høiere end nogen anden! *(Sparker op med benet.)* Min begavelse er ensidig, det tilstaar jeg; men jeg glimrer, virker berusende paa mænd, for jeg skal betro Dem, at de fleste af dem er ogsaa ensidige, og derfor følger de mig! Hele denne armé af nærsynte idioter lar jeg passere revue for mig; enkelte tar jeg til naade; de fleste *(gjør en bevægelse)* – sparker jeg til! *(Talma stirrer forferdet paa hende.)* Aa, se ikke saa glubende paa mig! – Ha, ha, ha! De tror, jeg er fuld, ikke sandt? Det blir man saa let! Og jeg tilstaar: kunstneren her, han beruser mig! Ham elsker jeg for øieblikket, ingen anden. Jeg synger, han maler – superb tilværelse! – Leve og drømme, og saa igjen leve drømmenes berusende øieblikke, glødende af begeistring for hinanden, glemmende alt i nuet, i sine tankers stemningsfulde verden, og realisere sine idéer i det skønneste af alt – i kjærlighed! *(Reiser sig.)*

[6] **Talma** *(udstøder et skrig).*

## Tredje scene.

*De forrige. Arvid.*

**Arvid** *(fra den anden dør til venstre, ærgerlig).*

Aldrig er her ro; enten barneskrig eller hysteriske scener. Hvad pokker er der nu i veien? *(Ser phoebe.)* Phoebe! – Du her?

**Phoebe** *(ler overgivent).*

Ja, som du ser! – Hvor det igrunden klær dig at være sint! Men det er mig, som har givet tonen an denne gang, og ikke den lille nipsgjenstand der. *(Peger paa Talma.)* For slige typer som mig er tjenestefolk næsten altid bange. Ha, ha, ha!

**Arvid** *(fortumlet, præsenterer).*

Det – er – min hustru. *(Til Talma.)* Sangerinden Phoebe Careni.

**[7] Talma** *(foragtelig, med sterk stemme).*

Deres navn er mig ubekjendt. Derfor kan jeg heller ikke paaskjønne Deres visit.

*(Gaar hurtig ud).*

## Fjerde scene.

*Phoebe. Arvid.*

**Phoebe** *(ser nysgjerrig efter hende, dreier sig rundt og kommer til at velte en vase, tager stykkerne op og ser paa dem.)*

Det var trist, den gik i stykker. Den var antik, ser jeg. *(Let.)* Men da du har flere antike sager paa lager, vil denne maaske ikke savnes. *(Slænger stykkerne haardt henad gulvet; spotsk.)* Saa, du er altsaa gift! Hvem anede sligt? –Og her skjuler du din mage for alle graadige blikke. Denne lille dukke i lange klæder, hun er din kone! *(Ler ustanselig).*

**Arvid** *(gaar op og ned ad gulvet; stanser pludselig, stampende med foden foran hende).*

Aa, hold op at le slig! Du erter mig. **[8]** Jeg bad dig jo slet ikke komme op her; det var mig, som skulde komme ned i koncerthallen til dig.



**Phoebe** *(slaar op en høi latter).*

Nei, nu er du virkelig fornøielig! Du bad mig ikke, siger du. Forstaar du da ikke, at det er, fordi du aldrig har bedt mig, at jeg kom? Naturer som min føler netop det pikante i modstanden; jeg er saa vant til at blive bedt; men da gaar jeg ikke, skjønner du. *(Ler igjen.)*

**Arvid** *(ironisk).*

Du gik da til den russiske gesandt.

**Phoebe** *(ler som før).*

Jaloux? hvad? – Nei, saa du er jaloux? *(Tar ham under hagen.)* Gesandter, min ven, vokser ikke op som andre paddehatte; de er sjeldne at faa fat i.

[9] **Arvid** *(ser sig ængstelig om).*

Hys! hys! Er du gal?

**Phoebe.**

Gal? Nei, slet ikke! Det er snarere <sup>ni</sup> du, synes jeg, slig som du hysser. Det er længe, siden jeg gik paa tærne af hensyn. Nei du! jeg er vokset op i en slegt, som var støiende baade udvendig og indvendig, der sprudlede af livslyst, og hvor sinnet fik lov til at lege blindbuk med samvittigheden, og hvor viljen sad til rors og styrede pokker i vold. Det ligger i blodet, du; – Nemesis, min engel! Nemesis!

**Arvid** *(ængstelig)*

Phoebe, jeg ber dig, her i mit hus, om at beherske dig.

**Phoebe** *(spotsk).*

I dit hus, – der traf du ordet! Der er du bange, ikke sandt? Ha ha ha! Stakkars dig! Men ude paa kaféerne og [10] andre steder, der er du den modigste, den mest uforfærdede af dem alle, der kaster du lænken og er dig selv. Der sprudler dit kunstnergeni, der fødes dine bedste idéer til det arbejde, du har viet dit liv. Her lever du i løgn og spiller komedie hver dag! – Humbug!

*(Ler overgivent.)*

*(Arvid staar med undertrykt harme. Hun gaar indsmigrende hen til ham og lægger armene om hans hals).*

**Phoebe.**

Naa, min egen ven, bliv nu ikke sint! Det var vel snarere mig, som havde grund dertil. Men du ser, jeg er slet ikke jaloux paa – hende derinde *(peger mod døren)*.

**Arvid** *(utaalmodig)*.

Aa, du ved godt, jeg længes efter dig, og at jeg elsker kunstnernes bohémeliv ligesaa meget, som jeg hader dette trivielle familieliv.

**Phoebe.**

Nu begynder du at blive fornuftig, hører jeg. Men hvorfor i al verden gik du hen og giftede dig?

*(Arvid trækker undvigende paa skuldrene).*

**[11] Phoebe.**

Aa, jeg forstaar – nødvendigheden! Men offeret? Det lider skade, fordi du selv skal være en mand af ord. *(Alvorlig.)* Stakkars hende! *(Sukker, peger ind)*.

**Arvid** *(ironisk)*

Føler du medlidenhed?

**Phoebe.**

Ja! – med hende. Ikke med dig.

**Arvid** *(bukker).*

Tak! Det er ellers i et nyt lys, jeg ser dig nu.

**Phoebe** *(alvorlig).*

Du mener maaske, at kvinder som jeg ikke kan have følelse? – Jo, du, naar vi bare fik lov til at pleie den! *(Let.)* Naa ja, jeg skal ikke genere dig. *(Trækker handskerne paa.)* Jeg kom ganske vist meget ubeleilig, det tilstaar jeg; *(bøier sig indsmigrende mod ham)* men da kjærligheden <sup>[12]</sup> altid er overbærende, saa ved jeg bestemt, du tilgir mig. *(Han vil gribe hende; men hun løber raskt hen til døren, kysser paa fingeren og siger koket:)* Paa gjensyn! – Adiø! *(Løber ud).*

## Femte scene.

*Arvid (alene).*

**Arvid** *(ser efter hende i tanker; siger derpaa, medens han hurtig gaar op og ned ad gulvet).*

Nei, det er for galt at rode sig ind i slige bagvendte forhold. Jeg vil reise derind straks! – Men saa Talma og gutten? *(Stamper.)* Aa, jeg holder det ikke ud – kan ikke – *(Han gaar hen og trækker gardinet tilside fra det tildækkede maleri, som viser et døende barn.)* Der er du, der jager mig som en gal! Der er min fremtid, – og endda kan jeg ikke faa dette eneste penselstrøg, der kunde skabe min lykke. *(Han kaster sig i en stol foran billedet, lukker øinene.)* Aa, at maatte sidde slig med idéer, med tanken paa det, som skulde være – og ikke magte at male det udtryk, som jeg maa, maa ha'! *(Reiser sig, gaar frem og tilbage.)* <sup>[13]</sup> Om jeg var fri! *(Dæmpet.)* Aa, denne evindelige stimulation, man trænger for at blive til noget! Denne vekslen af scener og oplevelser, man maa ha', denne jagen efter nye indtryk, lystige øieblik, hvor sjælen jubler ud og holder ferie, for atter at tage kraftig fat! Alt dette forstaar hun ikke, hun derinde *(peger ind),* vil og kan ikke forstaa det. *(Lytter.)* Hys! jeg synes, Talma graater. Eivind skulde vel ikke være bleven værre? *(Stumt spil; han vil gaa ind, men stanser foran staffeliet.)* Jeg skal forsøge at male! *(Sætter sig.)* Maaske vil det lykkes mig nu, jeg føler slig rasende lyst. *(Ordner farverne og begynder at male; derpaa febrilsk:)* Dette eneste penselstrøg! – Naar –? *(Afbrydes, idet han ser Talma komme hurtig ind.)*

## Sjette scene.

Arvid. Talma.

**Talma** (*bønfaldende*).

Arvid, skynd dig! Kom! – Eivind dør!

[14] **Arvid** (*maler rolig videre*).

Du gør dig nu altid unødigt bekymring. Da jeg var derinde før, sov han.

**Talma** (*i angst*).

Nei, nei! han sover ikke, han dør! Udtrykket i hans øine er døende.

**Arvid** (*gaar hurtig over imod hende, tager hende haardt om haandleddet og ser hende hvast ind i ansigtet*).

Udtrykket! (*Hæst.*) Udtrykket er døende, siger du?

**Talma** (*som før*).

Ja, Arvid, døende! – Aa Gud!

**Arvid** (*som før*).

Hvorledes er – udtrykket? (*Hurtig.*) Udtrykket!

[15] **Talma** (*seende hen for sig ligesom ubevidst*).

Stirrende – glansløst. (*Skjuler ansigtet i hænderne.*)

**Arvid** (*slynger hende fra sig og kaster sig i stolen foran maleriet.*)

**Talma** (*ser op og gaar over mod ham*).

For Eivinds skyld er alt glemt og tilgivet. Kom, hører du! Kom!

**Arvid** (*skyver hende haardt fra sig og siger som i drømme for sig selv*).

Der staar du – fosteret uden fødsel! (*Høiere.*) Et eneste penselstrøg, og maalet var naaet! (*Reiser sig; til Talma, der forfærdet forstaar hans mening:*) Talma! Bring Eivind ind her, foran dette billede! Hører du? Skynd dig! Det døende udtryk mangler jeg her (*peger paa maleriet.*)

(*Stumt spil, idet Talma ligesom kjæmper med sig selv*).

**Talma.**

Arvid, sig – at jeg tar feil!

**[16] Arvid** (*som før*).

Udtrykket – de døende øine! –Bring ham ind!

**Talma** (*raaber høit*).

Aldrig! – (*Mere roiiig.*) Talentet, som Vorherre har givet dig, maa ikke modnes gennem synd. Alt har jeg ofret dig, alt har jeg tilgivet dig, – men dette gjør jeg ikke. (*Hun løber hen mod døren.*)

**Arvid** (*løber efter hende, slaar hende haardt paa skulderen*).

Gaa væk, siger jeg! – Gaa!

**Syvende scene.**

*De forrige. Ragna.*

**Ragna** (*kommer hurtig ind, ser forbauset paa dem begge*).

**[17] Arvid** (*til Ragna*).

Skynd dig! – Bring Eivind ind her!

**Ragna** (*forferdet*).

Ind her? – Gode Gud! –

**Arvid** (*som før*).

Bring ham ind, siger jeg! – Hurtig! (*Ragna skynder sig ud til venstre*.)

**Talma** (*som fra sig selv*).

Du slog mig, du! – slog mig! (*Med eftertryk*.) Saa forbander jeg ogsaa dit talent, som bragte dig til det! – Det skal kue dit mod og din fremtid.

(*Ragna kommer ind, bærende barnet, og lægger det forsigtig paa sofaen. Arvid begynder at male. Stumt spil. Talma kaster sig paa Knæ foran barnet*.)

Teppet falder.

# FØRSTE AKT

[21] Fem aar senere. Juleaften hos doktor Vilhelm Skjoldberg. En hyggelig møbleret gammeldags stue. I baggrunden dør ud til entreen, hvor man ser en trappe op til 2den etage; ved siden af døren stort buevindu. Det sner udenfor. En stor gammeldags ovn, som det brænder i, og et pyntet juletræ til højre. I det teppet gaar op, er scenen tom; man hører larm og smækken med døre, piskesmæld og dombjelder.

## Første scene.

*Jakob Jæger; Vilhelm Skjoldberg; (senere) Fanny.*

**En stemme** *(i entreen).*

Jomfru Grøn! – Jomfru Grøn! – Aa, tag denne vadsækken fra studenten da! – Ja vist er det juleveir, du, rigtig deiligt slædeføre! – Hæng nu frakken din op og kom ind!

*(Jakob Jæger og Vilhelm Skjoldberg kommer ind.)*

[22] **Jakob Jæger** *(ser sig om, gnider hænderne).*

Nei, hvor her er hyggeligt!

**Vilhelm.**

Ja, ikke sandt, du!

**Jakob.**

Tak for indbydelsen! Jeg skal hilse hjemmefra. Far har været lidt skral i det sidste. Han taler saa ofte om eder; men mor vil ikke lade ham reise, saalænge han ikke er bedre end nu. *(Langsomt).* De syntes nok ikke rigtig om, at jeg reiste fra dem, men –

**Vilhelm** (*afbryder*).

Men –? (*Ler.*) Du kunde ikke andet, mener du?

**Jakob** (*forlegen*).

Nei! – Jeg tænkte – (*raskt*) jeg tænkte, det vilde glæde eder, jeg kom.

[23] **Vilhelm** (*slaar ham paa skulderen*).

Ja vist! Ja vist, min kjære gut, glæder det os. Ungt selskab giver ungt blod. Desuden er Fanny ogsaa hjemme, – saa her skal vel rigtig tures, tænker jeg.

(*Fanny kommer hurtig løbende ned ad trappen og stanser aandeløs midt paa scenen; ser ikke Jakob Jæger.*)

**Fanny.**

Onkel Vilhelm! var det Jakob, som kom, du?

(*Vilhelm peger paa Jakob. Fanny staar undselig og ser ned. En stemme kalder ovenfra: «Vilhelm!»*)

**Vilhelm**

Mor kalder paa mig. (*Opovert.*) Ja, nu kommer jeg, Mor. (*Gaar op.*)

**Anden scene.**

*Jakob; Fanny.*

**Jakob** (*lystig*).

Ja, Fanny, det var mig, som kom. Det [24] var virkelig mig. Ventede du kanske nogen anden?

**Fanny.**



Fy dig! At erte mig saadan! Du er vist bleven rigtig vigtig, siden du blev student, lader det til; og jeg – jeg holdes ikke for andet end en skolepige. (*Vender sig fornærmet om.*)

**Jakob** (*høitidelig*).

Fanny! (*Pause.*) Fanny!

**Fanny** (*vender sig halvt om*).

Naa, hvad er det?

**Jakob** (*som før*).

Skal vi love ikke at være fornærmet paa hinanden mere?

**Fanny** (*furten*).

Det kan vi gjerne.

[25] **Jakob** (*fortrolig*).

Du Fanny, vil du se i vadsækken min alle presenterne?

**Fanny** (*glemmende sig*).

Om jeg vil! Ja, slig moro det skulde bli!

**Jakob.**

Ja, men saa vil jeg have et velkomstkys!

**Fanny** (*overgivent, kysser ham*).

Gjerne to, du! Men det andet faar du ikke før efterpaa, for nu skal du være med ud paa gaardspladsen, saa jeg faar givet dig en ordentlig sneball!

*(Hun løber ud, Jakob efter. De løber lige mod jomfru Grøn, som kommer aldeles belæstet med pakker; disse flyver til alle sider. Fanny og Jakob samler dem op i armen paa hende igjen og render ud.)*

## [26] Tredje scene.

*Jomfru Grøn (alene).*

**Jomfru Grøn** *(staar midt paa scenen og ser efter dem; man hører entrédøren aabnes og smældes igjen, dernæst en hvinen, idet Fanny kaster sneballen).*

Har nogen set slig jente? Hvad er der i veien med dig? Er du splitter gal? Aa Gud bevare mig for slig ungdom! Jeg tror, de kunde sidde paa en vaad sky og synge halleluja bare for at faa et mandfolk til at hænge paa. – Ja, er det noget forunderligt, at mandfolk blir opstansige og kry, naar kvindfolkene blir ellevilde, bare de ser en fyr? Men det kommer af al denne læsningen, ja vist saa, i alle disse nye bøger med de forgyldte permer og svingninger og gesveisninger paa forsiden. Nei, der skulde ikke findes andre bøger end bibelen og kogebogen, saa blev der skik paa alt sammen. Ja, sligt leven, som her er blevet, siden denne jentungen er kommen hjem igjen! Der blir vel ikke en krog, som Bolette Grøn kan spytte i engang. *(Spytter.)* Tvi for en styggedom og [27] ulykke for kristendommen! *(Steller med pakkerne.)* Lad mig nu se; det er seksten aar idag, siden Fanny blev født. Ak, der er rendt meget vand i stranden siden den dag! Fruen liker ikke, jeg snakker om det; men jeg har nu faaet snakketøiet af Vorherre, forat jeg skal bruge det *(med eftertryk)* og jeg vil bruge det. Det var nu godt, moren døde, da jentungen kom til verden; for han reiste jo sin vej, saa fruene maatte beholde hende. Ja, hun paastaar nu, at jentungen er til velsignelse; men jeg siger nu, at børn er en himmelens gave, men en fandens plage *(slænger en pakke henad gulvet)*; nu bandte Bolette Grøn.

### En stemme.

Jomfru Grøn! – Jomfru Grøn!

**Jomfru Grøn** *(utaalmodig).*

Ja, ja! – Nu kommer jeg. *(Gaar ud.)*

## [28] Fjerde scene.

Vilhelm; (senere) Betzy Skram.

**Vilhelm** (kommer ind med et brev i haanden, ser oprørt og forstemt ud).

Han skriver, at han vil glæde os ved at komme hjem i julen. Glæde os? (Bittert.) Det vilde ialfald være første gang, for han har jo aldrig bragt os andet end sorg. (Synker i en stol, støtter hovedet i haanden.) Og saa mor! Stakkars, stakkars mor, vil hun kunne orke at modtage ham nu?

**Betzy Skram** (kommer hurtig ind og gaar over mod Vilhelm).

Vilhelm! Brevet er fra –?

**Vilhelm.**

Arvid! Han kommer.

**Betzy** (aandeløst).

Naar?

[29] **Vilhelm** (gir hende brevet).

Kanske allerede iaften. Læs! –

**Betzy** (læser).

Og hvad skal vi gjøre?

**Vilhelm.**

Ja, han maa naturligvis komme; vi kan jo ikke forbyde ham det.

**Betzy.**

Og tante! Skal du melde hende det?

**Vilhelm.**

Nei, vi skal vente, til han er kommen. *(i forandret tone.)* Betzy, ved du, at Arvid Borch og Arvid Skjoldberg er én og samme person?

**Betzy.**

Jeg ante det. *(Tankefuld.)* Men en stor kunstner er gaaet tabt i ham.

**Vilhelm** *(bittert).*

Kanske! Men han var for ussel som [30] menneske til at arbeide i sit kald. Talentet maa vokse i god jord, ellers blir det som oftest forkrøblet. Tænk dig al den sorg, han har gjort mor, al den skam og skjendsel, som har nedbrudt hendes fysiske kraft mange aar før tiden! Hun, som med al sin opofrelse og kjærlighed har hjulpet ham! Men dog er han bleven værre og værre. Nu er han vist en uhelbredelig dranker, efter hvad jeg har hørt.

**Betzy** *(gyser).*

Aa, det fæle ord!

**Vilhelm.**

Ja, det er frygteligt, at vi ikke formaar at hjælpe ham. Og saa at komme hjem, netop i aften, som jeg tænkte – tænkte paa at –. *(Tager hendes haand.)* Ja, Betzy! jeg vil betro dig alt. Jeg elsker Talma. *(Betzy holder sig for hjertet; han ser ængstelig paa hende).* Er du syg, Betzy?

**Betzy.**

Nei, du! Fortæl! – Det var bare et lidet stik i hjertet.

**[31] Vilhelm** *(deltagende).*

Det var slemt! – Nu ja, iaften vil jeg bede hende blive min hustru. – Men, Betzy, du er vist syg?

**Betzy** *(inderlig).*

Vær ikke ængstelig for mig! *(Trykker hans haand.)* Jeg ønsker dig al lykke og velsignelse.

**Vilhelm** *(muntert).*

Naa ja, jeg returnerer det! Kandidaten benytter vel –

**Betzy** *(afbrydende).*

Vilhelm, ikke et ord om dette! Kvinder som jeg sælger sig ikke.

**Vilhelm.**

Men, Betzy, han holder vist saa meget af dig!

**Betzy.**

Netop derfor! Han fortjener en hustru, **[32]** som gjør det samme lige overfor ham. Uden gjensidig kjærlighed er egteskabet en ulykke.

**Vilhelm.**

Gid alle kvinder maatte tænke slig! *(Han kysser hendes haand.)*

**Betzy** *(hurtig).*

Per maa snart være her med børnene, og bordet maa dækkes.

**Vilhelm.**

Det var en smuk idé, den at holde jul for sognets fattige børn.

**Betzy**

Det var Talmas idé fra begyndelsen af.

**Vilhelm.**

Var det Talmas idé? Men du hjalp hende vel?

**Betzy.**

Hun maatte jo ha' hjælp, Vilhelm. *(Hun gaar langsomt ud.)*

### [33] Femte scene.

*Vilhelm; (senere) Talma.*

**Vilhelm** *(ser efter Betzy).*

Slige kvinder trænger ikke diamanter for at glimre. Heller ikke Talma, denne fine, sarte kvindetype, der strandede, som hun siger, her hos os. – Ja, hele menneskeheden er en stranding; mange gaar til bunds, og andre fortsætter som vrag. – *(Tankefuld.)* Der er noget saa yndefuldt kvindeligt over Talma, noget saa betagende sympatisk, men som en rose i sin skønneste flor: bare se, ikke røre; saa falder bladene af! Hendes øine taler om skuffelse, om sorg og modgang, men dog saa fængslende, ligesom graatende bange for at høre ord, der saarer, og ligesom bedende om venlighed og kjærlighed.

**Talma** *(kommer ind, søgende; opdager Vilhelm).*

Ah! er doktoren her?

**[34] Vilhelm.**

Søger De noget?

**Talma.**

Ja. Jeg glemte et manuskript herinde i aftes. Har De set det?

**Vilhelm.**

Det, jeg fandt, var ikke færdigt; men jeg læste det alligevel med megen interesse. De har vel ikke noget imod det?

**Talma** (*ser ned, stille*).

Nei! Men slutningskapitlet mangler.

**Vilhelm.**

Naar blir det færdigt?

**Talma.**

Naar – det ved jeg ikke selv.

**Vilhelm.**

Men naar De faar det skrevet, vil De saa lade mig læse det?

**[35] Talma** (*som tænkende*).

Ja, hvis jeg faar det skrevet – –

**Vilhelm.**

De maa have stor livserfaring for at kunne skrive sligt.

**Talma** (*alvortig*).

Livserfaring, ja – det har jeg!

**Vilhelm.**

Men jeg forstaar ikke, at –

**Talma** (*afbrydende*).

De vil forstaa alt, hvis min bog blir færdig.

**Vilhelm** (*tager hendes haand*).

Er det nødvendigt at vente paa staaelse saa længe?

[36] **Talma** (*ser fast paa ham*).

Jeg tror, det blir bedst – bedst for os begge.

**Vilhelm** (*varmt*).

Nu vel! Jeg vil vente – saa længe De vil.

**Talma.**

Jeg vidste, De ikke vilde skuffe mig. Til den tid – tak! Tak for al Deres venlighed, Deres tillid (*sagtere*) – og kjærlighed!

**Vilhelm** (*griber hende i armen, raaber*).

Talma! Talma!



## Sjette scene.

*De forrige; Kandidat Wang.*

**Kandidat Wang** *(kommer og ser dem).*

Nei, slig en hemmelighedsfuld atmosfære [37] der er alle steder paa en juleaften!

Naa, lad mig ikke forstyrre! Vær saa god, fortsæt!

**Vilhelm** *(muntert).*

Nei, aldeles ikke! Jeg spurgte blot frøknen om et godt raad.

**Wang** *(tørt).*

Et godt raad? Du fik det naturligvis?

**Talma** *(leende).*

Doktoren tror ogsaa paa andres recepter og følger dem nøie.

**Vilhelm.**

Ja, man stoler jo mere paa andre end paa sig selv.

**Wang** *(interesseret).*

Ja, det har jeg altid fundet ud! *(Talma gaar langsomt ud. Wang og Vilhelm ser efter hende.)*

[38] **Wang** *(forlegen).*

Du Vilhelm, jeg vil ogsaa bede dig om et godt raad.

**Vilhelm.**

Er det noget specielt?

**Wang.**

Ja, det er det. Jeg vilde nemlig spørge dig: hvad skal jeg gi' Betzy i juleklap?

**Vilhelm.**

Jeg synes, det er temmelig sent at tænke paa det nu.

**Wang** (*ivrig*).

Ja, du forstaar, jeg har allerede kjøbt den. (*Tager op en pakke.*)

**Vilhelm** (*ler, idet han ser paa det*).

En brosche – og en ring!

**Wang.**

Ja, hvad synes du nu, jeg skal gi' hende?

**[39] Vilhelm.**

Hvis jeg var dig, saa gav jeg hende begge dele.

**Wang** (*eftertænksomt*).

Siger – du det? – Siger du – det?

**Vilhelm.**

Forsøg! (*Wang staar forlegen; han slaar ham paa skulderen.*) Se, du gamle ven, staa ikke der og spil den uvidende! – Naar man blir saa gammel som du, maa man holde ørene stive og ha' tankerne greie og klare, ellers er spillet tabt.

**Wang.**

Ja, men ser du, Betzy har aldrig saadan ligefrem vist, at hun holder af mig.

**Vilhelm** (*peger paa panden*).

Wang! man siger, at forelskede mennesker aldrig er rigtig normale; – hvor i alverden kan du være saa enfoldig at tro, at en kvinde viser det, naar hun holder af os? [40] Nei, min ven, de leder os fuldstændig ind i en labyrint. Den, som de holder mest af, behandler de mest ukjærlig.

**Wang** (*som før*).

Siger du det? – Siger du det?

## **Syvende scene.**

*De forrige; Betzy; (et øieblik) Jomfru Grøn.*

*(Betzy kommer ind, med hvidt forklæde, sykurv i haanden, fulgt af Jomfru Grøn, med et tebret.)*

**Vilhelm.**

Naa, der har vi jo Betzy! (*Til Wang.*) Forsøg nu! (*Afsides.*) Bare det maatte lykkes ham! (*Til Betzy.*) Aa, byd kandidaten en kop te, Betzy!

**Betzy.**

Med glæde! (*Til jomfru Grøn.*) Aa, sæt tebrettet paa det lille bord!

*(Jomfru Grøn sætter brettet fra sig og gaar. Betzy skjænker teen.)*

[41] **Betzy** (*til Vilhelm*).

Vil du ha' en kop?

**Vilhelm.**

Ja tak! Men jeg tar den med ind paa kontoret.

**Betzy.**

Som du vil. (*Rækker ham koppen. Vilhelm gaar.*)

**Betzy.**

Men saa sæt Dem dog ned, Wang!

**Wang.**

Tak, tak! (*Sætter sig.*)

**Betzy.**

Liker ikke kandidaten te? Her er ogsaa en af jomfru Grøns vel bekendte pige kys; dem maa De endelig smage.

**Wang.**

Tak! (*Tager en.*) En god kop te er ikke at foragte. Min salig mor sa' altid: «Naar en kop te ikke hjælper, er det selve døden» [42] Men far, han troede ikke paa slig medicin, uden han tog en konjak i.

**Betzy** (*skjelmsk*).

Og det hjalp?

**Wang.**

Ja, saavidt jeg husker, hjalp det nok, – skjønt han gjentog det ofte.

**Betzy** (*leende*).

Vær saa god, her er fløde og sukker. (*Wang bærer sig forlegent og keitet ad; medens han taler, kommer han sukker i flødeskaalen og omvendt.*)

**Wang** (*aandsfraværende*).

Juleaften er en deilig aften!

**Betzy.**

Ja, den er saa hyggelig.

**Wang** (*som før*).

Ja, – og saa alle de presenter, man faar!

[43] **Betzy** (*ertende*).

Venter De nogen?

**Wang.**

Ja – nei! – Men det at gi' dem synes jeg er saa morsomt. (*Tager seks stykker sukker i sin te paa én gang.*)

**Betzy.**

Synes ikke kandidaten, at den te er sød nok?

**Wang** (*helder fløde i sukkerkoppen*).

Jo tak! (*Smager.*) Den er passe.

**Betzy.**

Men hvordan i alverden er det, kandidaten bær sig ad! De helder jo fløde i sukkerkoppen.

**Wang.**

Aa, jeg ber om forladelse! Jeg er sommetider saa distrait.

[44] **Betzy** (*leende*).

Ja, det behøver De ikke at fortælle mig. Kan De huske, da der var brand i prestegaarden, og kandidaten skulde kaste alt gangtøiet ud af vinduet? hvorledes De da bar tøiet forsigtig ned ad trapperne og kastede prestefruens nips ud af vinduet! (*Ler.*) Det skal jeg aldrig glemme.

**Wang** (*tørt*).

Aa, frøken Betzy, De minder mig nu altid derom; men det var egentlig Deres skyld dengang –

**Betzy** (*forundret*).

Min?

**Wang.**

Ja, Deres skyld; for jeg var saa bange, De skulde brænde inde.

[45] **Betzy** (*leende*).

Ja saa! Men hvor kan kandidaten være saa bange for mig?

**Wang** (*tørt*).

Aa jo, fordi – fordi – (*hurtig*) frøken Betzy har mere værdi for mig end prestefruens nips. (*Skjænker en hel del fløde i koppen.*)

**Betzy** (*forvirret*).

Synes De ikke, der er fløde nok i den te?

**Wang** (*smager*).

Jo tak! Den er passe. (*Drikker.*)

**Betzy.**

Skal det være en kop til?

**Wang.**

Jeg siger tak. (*Rækker frem koppen. Betzy gir den tilbage til ham. Denne gang drikker han den uden fløde og sukker, medens Betzy forsøger at skjule latteren.*) Jeg vilde saa inderlig gjerne tale med Dem alene.

[46] **Betzy.**

Alene? – Men vi er jo alene.

**Wang.**

Ja, der var noget, jeg vilde spørge Dem om. (*Man hører dombjelder og støi.*)

**Betzy** (*lyttende*).

Kandidaten maa opsætte det til en anden gang, for nu kommer Per tilbage med børnene. (*Ringer.*)

**Ottende scene.**

Wang; Betzy; Fanny; Jomfru Grøn.

(Jomfru Grøn kommer og tar tebrettet; samtidig Fanny, der leder rundt efter noget.)

**Fanny.**

Hvor skal jeg finde den huen henne? Hvor har jeg gjort af den?

**Jomfru Grøn** (barskt).

Hvilken hue?

[47] **Fanny** (fornærmet).

Hvilken hue? Jacobs naturligvis! Vi kasted sneball ude paa gaarden, og saa erted jeg ham med at gjemme huen hans, og nu kan jeg slet ikke huske, hvor jeg har gjort af den.

(Jomfru Grøn ryster paa hovedet, de andre ler.)

**Fanny** (pludselig).

Aa, nu husker jeg, hvor jeg gjemte den. (Til jomfru Grøn.) Inde paa din seng, du, under hovedpuden. (Løber hurtig ud.)

**Jomfru Grøn** (ser efter hende, ryster paa hodet, arrig).

Ja, du kan komme med noget mandfolkskrab paa kammerset mit, du! (Til de andre, idet hun gaar ud.) Der er liv i den tøs, for mye liv; men ikke for det, jeg vil rode mig op i slig styggedom. (Gaar.)

**Wang.**

Mandfolk staar ikke numer en hos jomfru Grøn.

[48] **Betzy** (ertende).



Har De forsøgt?

**Wang** (*forfærdet*).

Nei! Gud bevare mig! Nei!

*(Betzy ler. Man hører larm, og entrédøren blir aabnet. Derpaa høres)*

**Jomfru Grøns stemme.**

Saa, nu rolige, troldpak! Tørk fødderne af! Slig søle I trækker med jer, unger! Man har fornøielse af at gjøre rent her i huset.

**Niende scene.**

*Betzy; Wang; børnene; Talma.*

*(Børnene kommer ind, seks–otte paa rad, og stiller sig op nede ved døren, tar sig om næsen og bukker med et «glædelig jul»; straks efter Fanny).*

**Betzy.**

Tak, børn! Naa, hvordan staar det saa til med klæderne iaften?

**[49] Alle børnene** (*hurtig*).

Der mangler ingen knapper; Berte Marie har syet dem i alle sammen.

**Betzy.**

Naa, det var jo deiligt!

*(En af gutterne staar skamfuld.)*

**De andre børn** (*i kor*).

Det er bare Gunnar, den tosken! Han skulde vise os, før han Per kom og hentede os, hvor sterk han var, og saa satte han i at dænge Halvor, saa buksa hans sprak!

**Betzy.**

Er det sandt, Gunnar?

**De andre.**

Det er saa sandt, saa sandt!

**Betzy** (*komisk alvorlig*).

Kom herhen, Gunnar! (*Gunnar kommer langsomt hen til hende.*) Vend dig om, saa jeg kan faa [50] se! (*Han vender sig; et stort hul sees, hvoraf skjorten stikker ud.*) Nei, slig en stor lap har jeg nok ikke!

**Wang** (*undersøger nøie Gunnars bukse; derefter tar han op et storrudet, blaåt og rødt lommeørklæde; til Betzy*).

Kan frøkenen bruge dette, staar det til tjeneste.

**Betzy**

Tak! kanske det dækker, til de nye klær kommer ned af juletræet.

**Talma** (*henter sykurven til Betzy, som sætter sig og syr lappen paa*).

Skal ikke jeg gjøre dette?

**Betzy.**

Nei tak! Men, kjære Dem, tag børnene ud og sørg for, de faar sin te og kage, er De snild! Han her (*peger paa Gunnar*) kommer straks efter.

**Talma.**

Alt er færdigt. (*Til børnene.*) Kom nu, gutter! (*De følger hende støiende.*)

## [51] **Tiende scene.**

*Betzy; Wang; (et øieblik) Gunnar.*

*(Wang staar forlegen og ser paa Betzy, som traakler lappen paa.)*

**Betzy** *(syende).*

Aa, vil kandidaten tænde kandelabrene, er De snild!

**Wang.**

Ja, det skal jeg. *(Idet han tænder en lampe.)* Kan jeg saa faa tale med Dem?

**Betzy** *(ser op)*

Det har De jo altid anledning til.

**Wang**

Jeg mener alene. Jeg vilde spørge Dem om noget.

**Betzy** *(ser op igjen, ser, at han har tændt lampen).*

Men, Wang, da? nu har De tændt lampen! [52] Jeg sa' kandelabrene. *(Wang ser sin feiltagelse og tænder dem.)* Se aaa, nu sidder den! *(Vender gutten rundt.)* Den tar sig storartet ud. Løb nu ud til de andre og faa te og kage! *(Gunnar springer ud med et hurra. Betzy ler og samler sysagerne sammen.)*

**Wang** *(høitidelig).*

Ved De, frøken Betzy, hvad jeg har iaften –?

**Betzy.**

Nei, det kan jeg virkelig ikke gjette.

**Wang** *(som før).*

Jeg har en ring –

**Betzy** *(afbrydende).*

Nei virkelig! *(Fortrolig.)* Ved De, kandidat, hvor mange jeg har? – Jeg har otte – tænk otte! – ringe. *(Hurtig.)* Men nu vil jeg ikke bry mig om at ha' flere. – De maa undskylde mig nu, for min hjælp trænges [53] nok deude. *(Idet hun løber ud.)* Aa, tag kandelabrene med Dem!

**Wang** *(tar kandelabrene)*

Men frøken Betzy da! – Naa, hun er gaat. *(Eftertænksomt.)* Vilhelm sa', at naar en kvinde liker en, saa er hun mest ukjærlig. *(Patetisk.)* Gud, hvor saa frøken Betzy maa elske mig! *(Gaar langsomt ud med kandelabrene.)*

*(Scenen staar tom et øieblik. Der høres slædebjelder; døre gaar op og i; stemmer om hinanden; scenen er lidt mørk.)*

## Ellevte scene.

*Fanny; Vilhelm; (senere) Arvid.*

**Fanny** *(titter ind og raaber oprømt).*

Onkel! Onkel Vilhelm! – *(Kommer helt ind.)* Er du her? *(Hun løber over og banker paa hans dør.)*

**Vilhelm** *(aabner døren, har en tændt lampe i haanden; forundret).*

Er det dig, Fanny?

[54] **Fanny** *(som før).*

Ja vist, onkel! Der er kommen en fremmed herre, som spør efter mor.

**Vilhelm** *(tar sig for panden).*

Som spør efter mor? Ja saa, du! – Hvor – er han?

**Fanny.**

Lige her ude paa gaarden. Per har taget hans hest. *(Det ringer.)* Der er han! *(Løber hen og lukker op).*

*(Arvid kommer ind i reisetullup og store støvler. Vilhelm sætter lampen fra sig og staar nervøst ventende ham. Fanny ser forbauset paa dem begge, mens Vilhelm byder hende med en haandbevægelse at gaa. Hun gaar.)*

**Arvid.**

Naa, det lader til, at jeg maa præsentere mig selv, før nogen kjender mig her. Mit navn er Arvid – født Skjoldberg. Formodentlig er det min bror, min ældre bror, som jeg har den fornøielse at hilse paa.

*(Sætter lorgnetten paa og ser paa ham.)*

**[55] Vilhelm** *(koldt).*

Du tar ikke feil; – jeg er din bror.

**Arvid.**

Naa ja, – men ikke et velkomstord, ikke spor af gjestfrihed vises der mig; det er jo ikke min skyld, at vi er i familie, og familien, den maa jo altid gaa ud til fremmede for at hygge sig og være velkommen. Den er gammel, den historie. Man er jo næsten altid til gêne for sine egne. Men ræk mig nu haanden alligevel! Det er som sagt ikke vor skyld. *(Rækker ham haanden.)*

**Vilhelm** *(tager hans haand).*

Der er meget, man ikke kan hjælpe for. – Velkommen, Arvid! Det er længe, siden du var hjemme nu!

**Arvid** (*tænder en cigar*).

Ja, en seksten aar, antar jeg. Derfor tænkte jeg –

**[56] Vilhelm** (*afbrydende*).

Arvid, her røges ikke. Kun paa mit værelse. Mor taaler ikke tobaksrøg.

**Arvid** (*sætter sig ligegyldig i en stol*).

Aa, ja saa! – Saa, hun taaler ikke røg? – Naa, hvordan har hun det egentlig?

**Vilhelm** (*mørk*).

Hun er bleven blind.

**Arvid.**

Blind – det maa være fanden saa kjedeligt. Hvor længe har hun været det?

**Vilhelm** (*som før*).

I de sidste ti aar.

**Arvid** (*som før*).

Er det kanske en familiesvaghed?

**[57] Vilhelm** (*truende*).

Arvid! – (*I en dæmpet tone.*) Du valgte ellers uheldig aftenen for din gjenkomst.

**Arvid** *(spotsk)*.

Saa? Synes du det? – Nei, min bror, den forlorne søn kommer altid tilpas, og iaften er gjødkalven slagtet, og vinen flyder i strømme.

**Vilhelm.**

Du er nok ikke meget forandret, skjønner jeg.

**Arvid.**

Aa nei! Aarene har just ikke taget stort paa mig. *(Pause.)*

**Vilhelm.**

Hvor har du opholdt dig i al den tid?

**Arvid.**

Aa, i Paris og London. Jeg har havt [58] den lykke at flyde ovenpaa, som alt andet smuds.

**Vilhelm** *(spotsk)*.

Og du har profiteret?

**Arvid.**

Profiteret! Aa ja, det er, som man tar det. Jeg har gjort studier over mennesket ligesom du. Jeg dræber dem aandelig, du flaar dem levende; det er hele forskjellen.

**Vilhelm** *(med harme)*.

Du bringer julestemning, skjønner jeg!

**Arvid.**

Stemningen kommer nok; den skal bare fugtes, saa man kan svelge alle pillerne med lethed; det mangler dig, min bror. Du skulde forsøge experimentet med dig selv – ialfaId med dem, du selv laver til andre. (*Reiser sig.*) Nu ja, hver sit talent. (*I forandret tone.*) Her er sgu rigtig hyggeligt, – og saa er her saadan [59] kvindelig atmosfære. (*Hurtig.*) Hvor mange har du egentlig her i huset?

**Vilhelm.**

Jeg skal præsentere dig –

**Arvid** (*afbrydende*).

Prat! Det fornuftigste er at la' mig vide ialfald, om du er ugift. Tænk, om jeg ubevidst kom til at gjøre stormende kur til din kone! (*Støder til ham med albuen.*)

**Vilhelm** (*ærgelig*).

Det slipper du for; jeg er ugift.

**Arvid.**

Naa ja, godt ord igjen! I det kapitel er du sgu fornuftig; i det ligner du din kjære bror. Jeg liker bedst at suge honningen af blomsterne.

**Vilhelm** (*mørk*).

Og naar saa blomsten er ødelagt?

[60] **Arvid** (*ler*).

Ja, saa er den ødelagt! – Saa har jeg suget lidt føde ud af den til mine poetiske arbeider. Ja, du ved vel, jeg fusker lidt i haandteringen. Jeg er saadan rundt om



begavet. Min sidste bog blev rigtignok beslaglagt i Paris; men det lønner sig oftest og er en god reklame for en digter.

**Vilhelm** (*oprørt*).

Digter! – Ha, saa du kalder dig digter! Ved du, hvad jeg syntes skulde være den første betingelse for at kunne digte? Det var selv at eie de grundsætninger, der kunde løfte en opad til høiere moral og menneskekundskab, saa man kunde skabe og udforme det ideale, det fuldendte og helstøbte og saaledes sprede lykke og velsignelse i verden. (*Høiere.*) Du kalder dig digter! Ved du, hvad slige digtere er for vort land? En forbandelse er de! De tror at rydde vei, at bryde bane for efterslegtens frihed, ved at fremstille alle slags uhumskheder og sanselige lyster, indhyllede [61] i indsmigrende talemaader og et vakkert sprog. Hvad er følgen? (*Stigende.*) Se paa vor ungdom, dem, som lever efter disse saakaldte digteres visdom! Tag dem én for én og spørg dem ud, om de er lykkelige ved tilværelsen, disse sønner af Norge, der er udlevede før manddomsalderen, blaserte, rensede for noble følelser! Er det de sønner, den kjække norske kvinde ammed ved sin barm? Som oftest dør hun før tiden af sorg over en slig søn. (*Langsomt, alvorlig.*) Og nu ber jeg dig som din ældre bror: ikke et eneste ord om dette her i huset! Her er atmosfæren ren. Besmit den ikke, om kun af hensyn til din mor, som har lidt saa meget for dig! (*Haardt.*) Paa disse betingelser kan du blive; – hvis ikke maa du gaa. (*Peger paa døren.*)

**Arvid** (*spotsk.*)

Tak, kjære dig! Tak! Døren finder jeg altid selv; jeg har stedsans, du. Men jeg takker dig for tilladelsen. Jeg skal nok være snild gut, spise sukkertøi og lege blindebuk; man maa jo tude med de ulve, man er iblandt. (*Tager pelsen af og slænger den paa en stol.*)

## [62] **Tolvte scene.**

*Vilhelm; Arvid; (efterhaanden) de øvrige (undtagen fru Skjoldberg).*

*(Jomfru Grøn tænder lysene paa træet. Kandidat Wang kommer med kandelabrene, ser ikke Arvid.)*

**Vilhelm.**

Faar jeg lov at præsentere – min bror Arvid? Det er seksten aar, siden han var hjemme, saa I kjender ham vel neppe. *(Alle vender sig. Arvid og Talma faar øie paa hinanden og staar maalløse. Arvid sætter lorgnetten paa og ser paa hende; hun støtter sig ubevidst til Vilhelm.)*

**Arvid.**

Her er dog én, som kjender mig, ser jeg.

**Talma** *(koldt).*

De tar feil; jeg kjender Dem ikke – slet ikke.

**Arvid.**

Ja saa! Naa saadan – ja, ja, saa maa det vel være en feiltagelse.

**[63] Vilhelm** *(urolig, til Arvid.)*

Hvem mente du frøken Talma ligned?

**Arvid** *(dreier sig raskt om paa hælen til ham).*

Aa, en af blomsterne, jeg talte om, du.

**Vilhelm** *(truende).*

Arvid! husk min advarsel!

**Arvid** *(spotsk bukkende).*

Gudbevares! Gudbevares!

*(Selskabet blander sig om hverandre, børnene rundt juletræet, hvor kandidaten, Jæger og Betzy steller med dem.)*

**Vilhelm** *(til Talma, som sidder i sofaen).*

Vil frøken Talma hjælpe mig at hente mor?

**Talma** *(hjertelig, synlig glad ved at reise sig).*

Hvor kan De spørge? *(De gaar op ad trappen.)*

**[64] Fanny** *(har nysgjerrig staaet op og seet paa Arvid, nærmer sig ham undseelig).*

Er du min onkel?

**Arvid** *(bukker og ser skarpt paa hende).*

Jeg har den fornøielse!

**Fanny** *(overgivent).*

Aa, onkel Arvid, det var morsomt, du kom!

**Arvid.**

Du er vist ogsaa den eneste, som synes det. *(Ser paa Betzy, der taler med kandidaten.)* Min kusine Betzy deler vist ikke din mening?

**Betzy** *(vender sig ligegyldig om).*

Talte du til mig, Arvid?

**Arvid** *(ironisk).*

Se, se! Navnet har du ialfald ikke glemt. *(I en let tone.)* Har du noget sukkertøi der borte?

**[65] Fanny** (*løber hen og faar et stykke, som hun knalder af lige foran ham*).

Se her, onkel Arvid, her er et med knaldeffekt!

**Arvid** (*ler og spiser, medens han tar Fanny under hagen*).

Det trænges her i huset, tror jeg!

**Fanny** (*uwilkaarlig*).

Ja da! – Ja da! (*Ler.*)

**Jomfru Grøn** (*som har hørt det sidste, stiller sig ved siden af Fanny og siger arrig*).

Hvor du prater! Var her mere af den ting, saa exploderet vi min salighed alle sammen, din spjaak, du er!

**Arvid** (*ser børnene*)

Er jeg ogsaa onkel til alle disse planter?

**Betzy.**

Det er sognets hjemløse børn, som vi har hos os hver juleaften.

**[66] Arvid.**

Ah, hvilken opløftende mission!

*(Gunnar vender sig; Arvid ser lappen og slaar op en skingrende latter. I det samme kommer Vilhelm og Talma med fru Skjoldberg mellem sig ned ad trappen.)*

**Trettende scene.**

*De forrige; fru Skjoldberg.*

**Fru Skjoldberg** (*hører Arvids stemme og stanser skjælvende i døren*).

Arvid! Arvid, min gut!

**Arvid** (*gaar bort til hende*).

Du har ret, mor! Det er din forlørne søn!

**Fru Skjoldberg** (*sterkt*).

Saa sig, at julen bragte velsignelse! – Kom, gutter! Kom, begge to! Lad mig føle eder hos mig! (*Stryger Arvid over trækkene*.) Gammel er du blit, og træt er du vist ogsaa; men hvil dig her hos mig! (*Hun trykker ham til sig. Alle er rørte*.) Nu blir du vel hos din mor, stakkars, stakkars gutten min!

Teppet falder.

# ANDEN AKT

[67] Samme dekoration, men pyntet op med flag og blomster. Idet teppet gaar op, staar Jakob midt paa scenen ifærd med at pakke tøj i en haandvæske; paa en stol i nærheden ligger en del lintøj.

## Første scene.

*Jakob (alene).*

**Jakob** (*tæller snipper*).

En, to, tre, fire – Mor sa': Jakob, pas godt paa snipperne dine, gutten min! – Fem, seks, syv – Du behøver ikke at ta' saa mange med, sa' hun – Ni, ti, elleve, tolv.

*(Holder dem i haanden og sukker.)* Ak, mor havde ret! Men hvem kunde vel tænke sig, at Fanny og jeg skulde bli uvenner? *(Tar op til snippen, han har paa.)* Dette er den trettende; den har jeg havt paa [68] i to dage. Ja, om det ikke er godt for andet, saa er det da godt for lintøiet. *(Sukker og pakker, medens han taler.)* Nei, nu er det bestemt! Reise vil jeg, og det før Fanny er staaet op. Ingen skal ane misforstaaelsen. *(Eftertænksomt.)*

Misforstaaelse, siger jeg! Det var slet ingen misforstaaelse, slet ingen! Jeg hørte jo selv, at hun gav ham et kys – vist saa! *(Klemmer en snip.)* Og saa – og saa – tænke sig til, at – at hun vil indbilde mig, student Jakob Jæger – mig –, at det var en ørefig, hun gav ham, som om jeg ikke skulde skjønne forskjel paa et kys og en fig! *(Tar en del lintøj og klemmer sammen i væsken.)* Det er virkelig for galt!

## Anden scene.

*Jakob; Fanny.*

*(Fanny kommer ind i lang kaabe, vil gaa videre, men ser Jakob.)*

**Fanny** (*forundret*).

Er det dig, Jakob?

**[69] Jakob** (*vender sig grættent om og ser paa hende*).

Ja, vist er det mig!

**Fanny** (*peger paa væsken*).

Skal du klæde dig paa her til ballet?

**Jakob** (*grættent*).

Ja, tror du det, saa synes jeg, du heller burde gaa.

**Fanny** (*ertende*).

Saa! Synes du? Ja, men du og jeg har jo aldrig haft ens meninger, Jakob.

**Jakob** (*sukker*).

Nei, det ved Gud vi ikke har! (*Pakker igjen.*)

**Fanny** (*staar og ser pa ham, hoster*)

Jeg har faaet slig slem hoste.

**[70] Jakob** (*slænger en vest hen paa en stol*).

Jeg har faaet noget, som er værre hoste, jeg! (*Pause.*)

**Fanny.**

Jakob! – (*Jakob lader, som han ikke hører.*) Du Jakob!

**Jakob** (*vender sig om*).

Hm! –

**Fanny.**

Ved du hvad, Jakob, i grunden er du gyselig dum!

**Jakob** (*bukker dybt*).

Tak! Mange tak!

**Fanny** (*ertende*).

Aa, jeg ber! Har kanske ingen sagt dig det før?

**[71] Jakob.**

Nei, du har den ære at være den første.

**Fanny.**

En maa jo være den første.

**Jakob** (*sint*).

Aa ja, slige komplimenter spenderer du vel paa alle dem, du gjør nar af.

**Fanny** (*hurtig*).

Men jeg kyssed ham ikke, Jakob. Det var ham, som kyssed mig.

**Jakob** (*høitidelig, afbryder hende*).

Fanny, jeg ved, hvad et kys er, du!

**Fanny** (*i samme tone*).



Det ved jeg ogsaa, du!

*(De vender sig bort fra hinanden. Stumt spil. Fanny gaar bort til Jakob.)*

**[72] Fanny.**

Skal jeg hjælpe dig med at pakke?

**Jakob** *(svinger sig op paa bordet, grættent).*

Ja, vær saa god! – Vær saa god!

**Fanny** *(slænger sin kaabe af og staar i kostyme, begynder ivrig at tage alt tøje ud af væsken, medens Jakob ser forbauset paa hende).*

Jeg synes, du burde opsætte reisen din nogle dage, Jakob.

**Jakob** *(slænger med benene til en stol).*

Saa! Synes du det? – Hm! –

**Fanny.**

Ja, for du kan da umulig reise hjem med sligt tøj til din mor. Hvad tror du hun vil tænke!

**Jakob** *(ser ligegyldig paa det).*

Jeg er lige glad, jeg!

**[73] Fanny.**

Det er du slet ikke, det ved jeg. Hun vil bestemt tro, du har været i brydekamp *(holder frem alle de krøllede snipper)*, slig som disse ser ud!

**Jakob** (*springer ned af bordet*).

Ja, lad hende tro, hvad hun vil! Jeg reiser nu imorgen.

**Fanny** (*lægger tøiet i væsken og nærmer sig ham*).

Kan du binde denne sløifen, Jakob? (*Vender sig mod ham og giver ham baandet.*)

**Jakob** (*ser forbauset paa hende*).

Binde sløife? – Jeg! – Det kan jeg ikke!

**Fanny** (*indsmigrende*).

Du kan da forsøge. Paa den venstre side skal den bindes. (*Hun vender skulderen mod ham.*)

**Jakob** (*staar betænksom*).

[74] **Fanny.**

Naa, jeg venter! (*Jakob binder sløifen.*) Synes du ikke, min dragt er pen, du?

**Jakob.**

Aa jo! Men naar jomfru Grøn faar se dig i det kostyme, faar du nok høre noget andet.

**Fanny.**

Aa pyt, hun skal nok ikke faa se mig før efterpaa. – Er du ikke snart færdig med den sløifen?

**Jakob.**

Jo, nu er den færdig!

**Fanny.**

Tak skal du ha'! Men skynd dig nu! Fuldmægtigen og lensmanden er kommet alt. Den pakningen kan du gjøre efterpaa.

**Jakob** (*lukker væsken*).

Bry dig bare ikke om det! Jeg skal [75] nok bli færdig. (*Ser paa Fanny*). Fanny, du klær den dragten.

**Fanny** (*glad*).

Ja, ikke sandt, jeg er pen? Aa, Jakob, nu ved jeg, du tror paa den ørefigen, ikke sandt?

**Jakob** (*tørt, tar kufferten*).

Nei, den tror jeg ikke paa!

**Fanny** (*bedrøvet*).

Du blir nok overbevist engang!

**Jakob.**

Aldrig! – Aldrig, Fanny! (*Gaar hurtig ud. Musiken begynder sagte at spille en vals af balletten Coppelia. Fanny synker ned paa en stol og ser fortvilet efter Jakob. Derpaa springer hun hurtig op og lytter.*)

**Fanny.**

Nu begynder de at spille derinde! – Nei, nu vil jeg glemme det hele og øve mig, som frøken Talma sagde jeg skulde gjøre.

[76] (Hun danser efter musikken. Jomfru Grøn høres at komme. Fanny løber rundt og vil gemme sig.) **Nei,** hvor skal jeg gemme mig! (Hun hopper op paa kommoden, som staar i det ene hjørne, og skjuler sig i det store flag, der er hængt over samme. I det samme kommer jomfru Grøn.)

## Tredje scene.

Fanny (skjult);<sup>12</sup> jomfru Grøn.

**Jomfru Grøn** (fra entréen, trækkende paa en kurv med vin, som hun skyver ind under bordet til høire, gaar efter et Bret med glas, som hun sætter paa bordet, under alt dette talende med sig selv; hun begynder at pudse glassene.)

Nei, om jeg kan forstaa, at det skal være nogen fornøielse at hoppe rundt slig som andre galninger og mase og blaase, saa de næsten mister pusten, ikke at tale om alle de penge, sligt koster! (Hun er færdig med glassene, tar en flaske op og sætter den paa brettet ved siden af dem.) Aa, Herregud, hvor meget underligt har her ikke hændt, siden jeg kom i dette hus! Det vilde ikke forundre mig, om de blev rent gale derinde, slig som de opfører sig. Ak, Herregud, slige tider man lever i! (Vil gaa, men ser, at flaget i hjørnet [77] ikke hænger som før.) Hvem er det nu, som har hængt flaget slig igjen? Jeg skal bande paa, det er denne pokkers ungen, som har været ude med narrestregerne sine igjen! Det er rigtignok noget at holde stas for, slig en –! Der er saamænd ingen, som anstrenger sig paa min fødselsdag. (Staar op paa en stol og skal rette paa flaget, da Fanny kommer tilsyne.)

**Jomfru Grøn** (tumler ned med et skrig).

Aa, du forbarmende Gud! Ser jeg spøgelser? Hvad er dette for troldskab?

**Fanny** (undskyldende).

Aa, jomfru Grøn, vær ikke sint! Det er bare moro alt sammen!

**Jomfru Grøn** (sint).

Er det dig, dit spektakel! – Saa, du kalder dette moro? (Fanny vipper op og ned.) Hvorledes er det, du staar og vipper? Kan du ikke svare mig? Hvad skal disse narrestreger til?

[78] **Fanny** *(som før).*

Jakob og jeg skal danse iaften, og saa skal vi ha' tableau! Frøken Talma har arrangeret det hele.

**Jomfru Grøn** *(mere og mere sint).*

Aa, jeg blaaser i frøken Talma – og i dig med! Danse mig her, og danse mig der, om jeg forstaar et eneste ord af alt dette sludder! *(Peger paa hendes dragt.)* Jeg vilde skamme mig ved at løbe omkring som et nøgent gespenst!

**Fanny** *(glemmende sig).*

Aa, det er saa frygtelig moro! Og der er ingen, som ved det. Det skal være en overraskelse!

**Jomfru Grøn** *(som før).*

Saa? – En overraskelse! – Ja, jeg skal minsandten sørge for, at det skal bli en [79] overraskelse, jeg! *(Knytter haanden).* Aa, jeg er saa sint, at jeg kunde spytte varme!

**Fanny** *(hopper ned af kommoden).*

Ja, spyt bare! Naar du bare ikke spytter paa kjolen min!

**Jomfru Grøn** *(som før).*

Næsevisen! – Aa, jeg kan ikke bli længer i dette huset! Min anstændighed forbyder det. Hvad tror du folk vilde sige, om jeg fjasede mig ud slig? – Nei, dette er for galt! Du arme barn, du har nok faat al syndigheden i arv efter mor din! – –

**Fanny** *(med harme).*

Efter mor? Aa, jomfru Grøn, kald mig alt stygt, men sig ikke et ondt ord om hende, min kjære, snilde mor!

**Jomfru Grøn** (*haanlig*).

Din mor! Aa pyt, din vigtige unge, jeg [80] skal fortælle dig, at din mor hørte til i køkkenet, akkurat som jeg. Du har ikke meget at være kry af, skulde jeg mene! (*Med eftertryk.*) Jeg kunde knuse modet dit, om jeg vilde. (*Fanny ser maalløs paa hende.*) Du behøver ikke at se slig paa mig, for Bolette Grøn snakker sandt, hun. Dans, saa meget du vil, for mig! Men det, som hører til i køkkenet, lugter af køkken, selv om man pudser det aldrig saa meget.

(*Hun gaar.*)

## Fjerde scene.

*Fanny (alene).*

**Fanny** (*staar en stund og ser efter hende, kaster sig derpaa hulkende i en stol*).

Er det dette, som man kalder at være voksen – aa, kjære Gud, lad mig saa blive barn igjen! Aa, hvor verden maa være ond! At tænke sig, ikke at høre nogen til – slet ingen! (*Ser op, høitideiig.*) Ikke at eie nogen mor! Hvor fattig, hvor fattig jeg maa være! – (*Lysere.*) Jeg vil alligevel gaa op og betro mig til hende! Hun vil fortælle mig sandheden.

(*Løber ud.*)

## Femte scene.

[81] *Betzy Skram og Wang (kommer ned ad trappen.)*

**Betzy Skram.**

Tak for bryderiet, Wang! Tror De nu ogsaa, at speilet hænger sikkert?

**Wang** (*spøgende.*)

Sikkert? – Bare jeg hang saa sikkert!

**Betzy Skram.**

Fy da, for et udtryk!

**Wang** (*som før*).

Ja, jeg mener nu, om halsen paa Dem!

**Betzy Skram.**

Nu er De ækel, Wang!

**Wang.**

Kjære frøken Betzy, jeg mente nu ikke at fornærme Dem. Det var bare spøg; – det vil sige, at – at –

**[82] Betzy Skram** (*afbrydende*).

Ja, tal nu ikke mere om det!

**Wang** (*stammende*).

Men om jeg – nu – kunde ha' lyst til at – at udtale, hvad jeg mener – saan i al oprigtighed –?

**Betzy Skram**<sup>13</sup> (*undvigende*).

Ja, det kan De jo gjøre senere, ikke iaften.

**Wang** (*heftig*).

Senere! Altid udsættelse! – Kan De ikke forstaa, frøken Betzy, hvad udsættelse vil sige for mig?

**Betzy Skram** *(let)*.

Aa, udsættelse for Dem er vel akkurat det samme som for andre, bare lidt taalmodighed.

**[83] Wang** *(stamper i gulvet)*.

Uf, for et væmmeligt ord! Dette «taalmodighed», det slaar folk ihjel i tommevis; lidt efter lidt borer det sig ind i os, ødelægger os, aandelig og legemlig! Og saa – og saa er det dette forbistrede, at tilsidst har man ingen taalmodighed igjen mere – faktisk slet ingen –, saa ender det med det uundgaaelige nederlag, paa den ene eller den anden maade.

**Betzy Skram.**

Naar man har haab, mister man ikke taalmodigheden.

**Wang** *(hurtig)*.

Haab – vil De give mig det, frøken?

**Betzy Skram.**

Nei, desværre – jeg, som selv er haabløs, kan jo ikke –

**[84] Wang** *(irriteret, afbrydende)*.

Aa, jeg vidste det, – vidste, at De ikke vilde forstaa andres følelser og tanker!

**Betzy Skram** *(inderlig)*.

Jo, Wang, det vilde jeg saa gjerne! Men naar jeg føler, at jeg ikke vilde magte dette, – da tør jeg heller ikke forstaa Dem.

**Wang** *(alvorlig)*.



Har De forsøgt, frøken Betzy? Ved De da ikke, at der gives enkelte mennesker, som gaar omkring i verden til ingen nytte, bare fylder op, – som lever uden forstaaelse, uden sympati? Og hvorfor? Jo, fordi – fordi deres tause og indesluttede natur hindrer dem fra at vinde omgang og venner; deres følelser fryser som oftest ihjel, før de er sprungne ud i blomst. Og endda kan de ikke forklare sig! Ja, selv om deres liv stod paa spil, selv om alt, de elsker i verden, glider dem ud af hænderne – de staar stille [85] og hjælpeløse, fordi de mangler ord, disse rige, beaandede, sjælfulde ord, der aabner hjertet hos menneskene, disse bevingede ord, som baner en vei til maalet. Verden har ikke tid til at klække ud geniet og tankerne hos slige individer, dertil leves der for hurtig, og medens livet rullende gaar sin gang, saa visner slige menneskers haab og virkelyst, – og (*sagtere*) pludselig opdager stakkelen, at det er for sent, – og saa dør han tilsidst selv, ubemærket, som han fødtes, uden at savnes!

**Betzy Skram** (*der overrasket har hørt paa ham*).

De har ret – men det passer ikke paa Dem, – ikke nu! De fortjener at finde forstaaelse.

**Wang** (*glad*).

Tror De, frøken Betzy?

**Betzy Skram** (*bestemt*).

Jeg ikke alene tror det, men jeg ved det!

[86] **Wang** (*som før*).

Og hvad raader De mig nu til?

**Betzy Skram** (*inderlig*).

Til at tale – tale frit! (*Gaar hurtig ud.*)

**Wang** (*lykkelig*).

Saa talte da Vilhelm virkelig sandt! Det var kjærlighedens labyrint alligevel. (*Gaar efter hende.*)

## Sjette scene.

*Fru Skjoldberg. Fanny.*

**Fanny** (*leder fruhen ind og sætter hende i den store lænestol.*)

Saa, nu sidder du godt, ikke sandt? Sæt benene paa denne skammel, slig! (*Kysser hende.*) Du kjære, kjære mor!

**[87] Fru Skjoldberg** (*tar hendes haand.*)

Min solstraale er du blit i mit mørke! (*Fortrolig.*) Naa, kjæreste, fortæl mig nu alt, hvad der ligger dig paa hjerte.

**Fanny** (*undselig.*)

Men, kjære mor – kanske det vil kjede dig!

**Fru Skioldberg.**

Kjede mig? – Ved du da ikke, at jeg er din fortrolige?

**Fanny** (*som før.*)

Jo, jo! Jeg ved, du interesserer dig for alt angaaende mig; men dette her – kan jeg ligesom ikke fortælle. (*Skjuler hovedet i hænderne.*)

**Fru Skjoldberg** (*alvorlig.*)

Fanny! Nu skal du betro dig til mig.

**[88] Fanny** (*kaster sig om hendes hals*)

Aa, kjæreste, kjæreste – du, som jeg har faat lov til at kalde mor, jeg, som aldrig havde ret til det, jeg fattige, hjemløse barn! –

**Fru Skjoldberg** (*reiser sig forfærdet*).

Fanny, hvorledes – ved du – det?

**Fanny.**

Aa, jeg har længe anet det.

**Fru Skjoldberg** (*sætter sig igjen*).

Hvem har ladet dig ane dette, Fanny? – Hvem? – Svar mig!

**Fanny.**

Jomfru Grøn! Og iaften, da hun blev sint paa mig, sa' hun, at – at jeg egentlig hørte til i køkkenet, og – (*skjuler ansigtet*) og at min rette mor havde været kokkepige her i huset. (*Ser fast op paa hende.*) Men jeg kan jo ikke hjælpe for det! Hun var saa snild og [89] brav (*med overbevisning*), det sa' Per, for han kjendte hende! –

**Fru Skjoldberg** (*med anstrengelse*).

Saa, du har spurgt ham?

**Fanny.**

Ja. Hvem vilde ikke spørge efter sin mor! (*Uvilkaarlig.*) Men var hun slig som du – aa, saa vilde jeg ønske, hun havde levet, selv om hun havde været kokkepige aldrig saa meget! (*Hun læner sig i fanget til fru Skjoldberg, som stryger hende over haaret.*)

**Fru Skjoldberg**

Kjæreste, kjæreste barnet mit!

**Fanny** *(efter en pause, ser op, hurtig).*

Men hvem var min far, du?

**Fru Skjoldberg** *(i angst).*

Din far – din far – han var ingen brav mand.

**[90] Fanny** *(naivt).*

Var det alt det, han var? – Aa, sæt dig bedre! *(Steller kjærlig med hende.)* Du er vist ikke rigtig rask i det sidste –?

**Fru Skjoldberg.**

Aa nei, barn, for min sygdom hjælper ingen doktor. Det er sjælens strenge, som spændes for høit. *(I en forandret tone.)* Sæt dig nu ned og fortæl mig din hemmelighed; den har jeg endnu til gode.

**Fanny** *(sætter sig fortrolig til rette).*

Ja, nu vil jeg begynde! – Du ved, at onkel – onkel Arvid –

**Fru Skjoldberg** *(i angst).*

Ja, barn – videre!

**Fanny.**

Han er saa frygtelig elskværdig mod mig. Overalt, hvor jeg er, kommer han ogsaa, og **[91]** nu ved du, at Jakob – at han – at han ogsaa holder saa meget af mig – og jeg –

**Fru Skjoldberg** *(ængstelig afbrydende).*

Og du –?

**Fanny** (*med overbevisning*).

Jeg – aa, jeg liker ham saa frygtelig godt!

**Fru Skjoldberg** (*lettet*).

Og saa –? Videre!

**Fanny.**

Ja, saa er han jaloux paa onkel Arvid, kan du tænke!

**Fru Skjoldberg** (*atter ængstelig*).

Jaloux? – Men, Fanny, det har han da vel ingen grund til?

**[92] Fanny** (*fortrolig*).

Ja, nu skal jeg fortælle dig det alt sammen! – Igaaraftes kommer jeg springende nedad trappen fra mit værelse. Entrélampen var ikke tændt endda, saa det var næsten mørkt. Nede ved foden af trappen staar onkel Arvid, han griber mig haardt i armen, og saa trykkede han mig ind til sig, – og saa – og saa kyssed han mig! – Aa, et skrækkeligt kys! (*Gysende*). Uf, det var ækelt! (*Hurtig*.) Slig har aldrig Jakob kysset mig, det ved jeg –(*holder pludselig inde*).

**Fru Skjoldberg** (*som før*).

Og saa –? og saa –? Fortæl – fortæl alt!

**Fanny.**

Saa hvisker han til mig, at jeg maa komme ind paa hans værelse, saa skal han vise mig fotografier og fortælle mig om alle de store byer. Men saa rev jeg mig løs, da han igjen vilde kysse mig, – og gav **[93]** ham en ordentlig ørefig! Men tænke dig, saa

havde Jakob hørt, at han kyssede mig, og havde løbet sin vei. Aa, bare han havde blit staaende og hørt den figen! – Men nu vil han reise imorgen og vil slet ikke tale med mig, – og jeg, som holder saa frygtelig meget af Jakob – aa, jeg er saa bedrøvet, saa bedrøvet! (*Fru Skjoldberg er heftig bevæget, vil reise sig, men Fanny holder hende tilbage og siger undskyldende:*) Men ved du, hvad jeg tror? – Jeg tror, onkel havde drukket lidt, og da er mandfolk altid saa ækle. (*Fru Skjoldberg udstøder et skrig.*) Men, kjæreste, hvad feiler dig? –

**Fru Skjoldberg** (*høitidelig, griber hendes hænder*).

Fanny, du maa love mig ikke at fortælle et eneste ord om dette til nogen.

**Fanny.**

Det lover jeg dig ganske bestemt. (*I forandret tone.*) Nu skal jeg vende stolen lidt, saa du kan sidde og hvile rigtig uforstyrret.

(*Flytter stolen, saa ryggen kommer til at vende mod scenen.*)

**[94] Fru Skjoldberg.**

Ja, gør det, mit barn! Og saa maa du love mig at more dig derinde. Jeg skal tale med Jakob.

**Fanny.**

Vil du? – Aa, det var snildt! Og husk saa endelig paa at nævne ørefigen! – Skal jeg hente dig en pude? (*Løber ud, kommer straks igjen, steller kjærlig med fru Skjoldberg.*) Se saa, nu kan du hvile dig! (*Lytter; man hører, at der stemmes fioliner.*) Hør, de begynder at stemme fioliner derinde! – Aa, bare du kunde se, hvor pen jeg er!

**Fru Skjoldberg.** [n4](#)

Jeg ser dig nok, barnet mit! – Din kjole er vel ikke for udringet?

**Fanny** (*bøier sig ned mod hende*).

Føl her selv! Det er ikke meget, vel? (*Lægger fruens haand om sin hals.*) Det er ikke rigtig slig, som de har det paa teatret. Nei, frøken Talma sagde, den saa meget anstændig ud.

**[95] Fru Skjoldberg.**

Ja, naar hun har sagt det – saa dans du, barn! Glem alt leit – og bare mor dig!

**Fanny** (*lys og freidig*).

Jeg tror, jeg vil! – Det blir nok godt alt sammen, naar du bare fortæller Jakob om ørefigen! – Skal jeg skrue lampen ned?

**Fru Skjoldberg.**

Ja tak! – Se saa – nu kan jeg høre musikken (*sætter sig til rette, Fanny kysser hende.*)

**Fanny** (*glad*).

Nu vil jeg danse – danse mig bent ind i Jakobs hjerte! For jeg er jo saa pen iaften!

(*Løber ud.*)

**Fru Skjoldberg.**

Velsignede uskyld! Hvor lette er dine sorger! – (*I forandret tone.*) Aa, Herregud, hvor Arvid er lig sin far! (*Folder hænderne og sidder, som om hun sover. Pause.*)

**[96] Syvende scene.**

*Arvid; (senere) Fanny; (afsides og ubemerket af dem) fru Skjoldberg.*

**Arvid** (*kommer ind uden at se moderen, ser vinen paa bordet, skjænker i og tømmer et par glas, kaster sig i stolen ved bordet*).

Ah, det var bra! – Nu skal man ha' en cigar! Jeg haaber, den gamle ikke lugter luntent helt op paa værelset sit. *(Drikker et par glas til og tænder en cigar. Moderen lytter.)* Det var rigtig heldigt, at der stod en flaske her! For at leve i slige forhold maa man enten være fuld eller gal. Jeg foretrækker nu det første! – Der skal altid være et sort faar i hver familie, siges der; det maa vel være mig her i huset. Jeg angrer næsten paa, jeg kom hjem; jeg hader at se kontraster. Fy for pokker, hvor Talma holder tonen! Det kan ærgre mig frygtelig, at hun er her. Naturligvis har hun beregnet dette møde. – Jeg maa se til at ryste det af alt sammen! Men ærgerligt er det, for Fanny er et pokkers kjækt pigebarn.

*(Drikker igjen et par glas og læner sig tilbage.)*

**[97] Talma** *(kommer ind, opdager Arvid, vil gaa; Arvid holder hende tilbage. Hun udbryder:)*

Arvid!

**Arvid** *(ondskapsfuldt).*

Aa, skrig nu ikke slig, frøken! Det er jo bare en gammel bekendt! *(Han reiser sig.)* Tag min plads! *(Trykker hende ned i stolen. Talma søger at reise sig, men han holder hende nede.)* Naa, naa! det haster da ikke slig! Det var rigtig morsomt at træffe dig alene engang. *(Hun vil op, men synker tilbage igjen; han bøier sig over hende.)* Sid nu stille; det er bedre at sidde end at staa. *(Hun bøier sig ned og vugger sig frem og tilbage.)* Du er nok urolig, ser jeg, bange kanske for, at broder Vilhelm skulde finde os i en *tête à tête*. Ha ha ha! det vilde naturligvis spolere dit rygte som ung pige og frøken her i huset. *(Hun ser op truende.)* Og netop nu, da han kurtiserer dig, nu er det jo et uheldigt tidspunkt for at have daarligt rygte. Ha ha ha!

**[98] Talma** *(indrængende).*

Arvid! –

**Arvid.**

Nu kjender jeg dig igjen! – Vær endelig ikke ræd for, at jeg skal staa dig i veien. Du har din frie vilje!



**Talma** (*ser paa ham.*)

Min frie vilje? – (*Fortvilet.*) Men det er jo netop det, jeg ikke har! (*Hun vugger sig hurtig og bedende frem og tilbage.*) Aa, giv mig min frihed tilbage, Arvid! – Jeg har bedt dig engang før. Aa, giv mig den, hører du! (*Rækker armene op mod ham.*)

**Arvid** (*overmodig.*)

Aa, bry dig bare ikke med en slig bagatell! Du behøver ingen.

**Talma** (*forundret.*)

Behøver jeg ingen?

[99] **Arvid** (*som før.*)

Jeg gjentar, du behøver den ikke. (*Let.*) Du var aldrig min hustru!

**Talma** (*ser forferdet paa ham.*)

Aldrig – din hustru? Hvad er jeg da?

**Arvid.**

Aa, en god veninde, min kjære! –

**Talma.**

Og – vor – brudeattest? –

**Arvid.**

Bah! – En god ven af mig gjengjældte kun en god tjeneste, jeg havde gjort ham. (*Talma stirrer paa ham.*) Ja, se nu ikke saa forstyrret ud! Men det er virkelig tilfældet. Husker du Phoebe? – Naa, hun var til meget bryderi; men da hun fik høre, at jeg

var gift, saa blev hun bedre; det vil sige, hun blev kjed af mig, og det var en lettelse for pengepungen.

**[100] Talma** (*fra sig selv*).

Du lyver! (*Fru Skjoldberg, som har hørt hele samtalen, reiser sig halvt i stolen, aandeløst lyttende. Talma reiser sig hurtig, kaster sig paa knæ foran Arvid, der morer sig over hende.*) Aa Arvid, sig, at du ikke taler sandt! Sig, du bare trodser mig! For din kjære, velsignede mors skyld sig sandheden! Aa, Arvid – jeg beder dig –

**Arvid** (*ler spotsk*).

**Fru Skjoldberg** (*forfærdet*).

Arvid! – Arvid!

**Arvid** (*farer sammen, udbrydende*).

Mor! – (*Talma reiser seg*)

**Fru Skjoldberg** (*til Arvid, med høi, imponerende røst*).

Ja, det er din mor! Din mor, som i dette øieblik for første gang ønsker at være døv istedenfor blind! – Talma, kom hid til mig; jeg trænger støtte nu. (*Talma løber hurtig over [101] og holder hende i sine arme.*) Saa lavt troede jeg aldrig du vilde handle. (*Tankefuld.*) Aa, hvor lykkelig var jeg ikke, den dag du blev født! Slige forhaabninger, slige store tanker! – Dengang da du blev dødssyg, raabte jeg og bad til Gud om dit liv. Aa, hvor jeg elskede dig! Men hvor ofte har jeg ikke angret, at jeg bad slig! (*Arvid staar bævende foran hende.*) Arvid! dengang bad jeg om dit liv; nu ber jeg dig kun om lidt hensyn til mig, som har lidt for din skyld i saa mange aar. Din mor ber dig, Arvid – hører du? – sig, du har løiet lige overfor Talma! Sig, at du ikke har handlet som den værste af alle uslinger mod en uskyldig kvinde, som havde tillid til dig!

(*Arvid staar taus, kjæpende med sig selv.*)

**Ottende scene.**

*De forrige; Fanny.*

*(Fanny aabner døren og kikker ind. Man hører musik indenfra.)*

**Fanny.**

Mor! – Sover du?

**[102] Fru Skjoldberg.**

Nei, barnet mit!

**Fanny** *(lykkelig).*

Jeg vilde bare fortælle dig, at Jakob og jeg er blit gode venner igjen, og nu skal vi begynde at danse! – Aa, jeg er saa glad for, at han tror paa den ørefigen! *(Ser Arvid og Talma.)* Nei, nu maa dere virkelig komme, for nu begynder vi!

**Fru Skjoldberg.**

De kommer snart, Fanny. Gaa du bare ind!

**Fanny.**

Ja, du kan tro, vi har frygtelig moro.

*(Gaar.)*

**Fru Skjoldberg.**

Naa, Arvid jeg venter paa svar. *(Arvid staar og ser efter Fanny, Talma ligger grædende over stolryggen bag fru Skjoldberg.)* For dette uskyldige barns skyld *(peger paa døren, hvor Fanny stod)* – for din datters skyld: sig sandheden!

**[103] Arvid** *(stirrer aandeløs paa moderen; med udraab.)*

Mor! – (*Peger paa døren.*) Er hun min datter?

**Fru Skjoldberg** (*nikker bejaende*).

**Talma.** (*raaber*).

Aa, jeg ante det!

**Arvid** (*staar en stund som lammet; derpaa styrter han i moderens arme*).

Aa, mor! – Du kjære, kjære mor!

**Fru Skjoldberg** (*holder ham tæt op til sig*).

Faar jeg saa kalde Talma din – din –

**Arvid.**

Hustru!

**Talma** (*reiser sig op*).

Aa, jeg vidste jo, det var saa! – –

Teppet falder.

# TREDJE AKT

[104] Samme dag som i forrige akt; aften. Vilhelm Skjoldbergs studerværelse. Ilden brænder lystig i en gammeldags kamin; foran denne chaise-longue og lænestole; i hjørnet et skrivebord. I baggrunden indgangsdør og ved siden af denne et stort vindu, gjennem hvilket man ser det sneer udenfor. Paa den modsatte side af kaminen to døre med portierer. En lampe med grøn skjerm brænder paa skrivebordet; ved siden af dette staar et skelet. Billedet af det døende barn hænger mellem døren og vinduet i baggrunden.

## Første scene.

Vilhelm; Fanny.

(Vilhelm sidder læsende i lænestolen. Fanny kommer forsigtig ind; hun er negligé og bærer en liden lampe.)

**Fanny.**

Onkel Vilhelm!

**Vilhelm** (ser op).

Er det dig, Fanny?

[105] **Fanny** (kommer helt ind).

Du blir vel ikke vond paa mig, fordi jeg kommer?

**Vilhelm.**

Nei, langt fra, barnet mit! – Kom herhen!

**Fanny** (sætter sig paa hans fang og stryger sine fingre gjennem hans haar).

Aa, onkel Vilhelm, jeg er saa ræd for, at jeg har gjort noget galt i at danse saa meget iaften! – (*Hurtig.*) Men tror du ikke, de morede sig hos os?

**Vilhelm** (*beroligende*).

Jo vist, jo vist gjorde de saa! Det var jo bare moro. Og Jakob og du dansede jo saa nydelig! –

**Fanny** (*uvilkaarlig*).

Du onkel, – jeg tror, jeg er forlovet – næsten! –

[106] **Vilhelm** (*undrende*).

Tror du?

**Fanny.**

Ja, for nu er vi gode venner igjen, og iaften har han spurgt mig, om jeg vilde ha' ham, naar han blev til noget.

**Vilhelm** (*spørgende*).

Ha' ham, naar han blev til noget?

**Fanny.**

Aa, du ved, naar han blev noget stort saa vilde han ha' mig til kone. (*Alvorlig.*) Men ikke før!

**Vilhelm.**

Ja saa! (*Ler.*) – Naa, saa du er altsaa forlovet?

**Fanny.**

Ja, jeg svarede ja! – Aa, onkel, naar du bare vidste, hvor deiligt det er at være [107] forlovet! – At vide, der er nogen, som holder saa frygtelig af en! – (*Læner sig ind til ham.*) Du sukker? Har du aldrig vidst, hvad det er at elske, onkel Vilhelm?

**Vilhelm** (*vil løsrive sig*).

Nei, barn! – Nei.

**Fanny.**

Men vilde du ikke ønske – saadan rigtig længes efter – at eie én, en eneste, som du kunde holde rigtig af?

**Vilhelm.**

Hvad nytter det at ønske, Fanny? – Hvad vilde det nytte mig at holde af nogen, naar det ikke blev gjengjældt?

**Fanny** (*fortrolig*).

Du onkel, nu skal jeg betro dig noget; men du maa endelig ikke fortælle det til nogen, hører du! – Frøken Talma er saa glad i dig, du! (*Vilhelm vil reise sig, men Fanny holder [108] ham nede.*) Bliv siddende ganske rolig, saa skal du høre. Igaar kom jeg op til mor, som just da var falden i søvn. Og da saa jeg Talma staa med dit billede i haanden og kysse det gang paa gang. Og saa hørte jeg hende sige halvhøit til sig selv: «Aa, du kjære, ædle menneske – om jeg kunde fortælle dig alt!» – Jeg listed mig forsigtig ned ad trappen igjen. Var det ikke rigtigt, onkel Vilhelm?

**Vilhelm** (*som fra sig selv*).

Jo, jo – det var det vel.

**Fanny** (*reiser sig og tar ham om halsen*).

Aa, hvor jeg er glad i dig – og i frøken Talma!

**Vilhelm** (*kysser hende*).

Naar man er lykkelig selv, Fanny, spreder man altid solstraaler til andre.

[109] **Fanny** (*alvorlig*).

Men jeg er ikke rigtig lykkelig, onkel. (*Lidt vigtig.*) Og det kan da heller ingen være, som bærer paa en hemmelighed.

**Vilhelm.**

Paa en hemmelighed? (*Hun nikker.*) Men hvad er det for en hemmelighed, Fanny.

**Fanny.**

Fortalte jeg det, saa blev det jo ikke nogen hemmelighed – vel, onkel?

**Vilhelm.** (*langtrukket*).

Nei – nei!

**Fanny** (*bøier sig over ham*).

Nu vil jeg gaa til sengs. Vil du være saa snild at følge mig over den lange gang derude?

[110] **Vilhelm** (*spøgende*).

Er Fanny ræd for spøgelser?

**Fanny** (*alvorlig*).

Nei, onkel, for spøgelser er jeg ikke ræd, men for mennesker; – aa, de er langt værre! – Kommer du saa?



**Vilhelm** (*tankefuld*).

Ja, de er meget, meget værre! – Ja vist skal jeg følge dig!

**Fanny** (*idet hun gaar*).

Jeg skjønner ikke, at du kunde købe sligt uhyggeligt maleri, onkel! Jeg gyser, hvergang jeg ser det –

**Vilhelm** (*alvorlig*).

Der er nok meget, du ikke skjønner endnu, barn. Kom nu! (*Tar hende om livet og gaar med hende ud.*)

## [111] Anden scene.

*Arvid (alene).*

*(Efter en pause hører man en støj som af en, der famler for at finde døren; endelig blir den revet op, og Arvid kommer ind, halvt beruset og veltende en del stole, som staar i hans vei.)*

**Arvid.**

Se her – her har jeg sgu aldrig været før. Her er hyggeligt! Rigtig koseligt er her. Det er vel her, han lager alle pillerne. (*Tænder en cigar.*) Her kunde man røge, sa' han. Det er for resten kjedeligt at tilstaa, især for sig selv, at man altid gaar over stregen! – Men slige forunderlige mennesker, disse honoratiores! Alting gaar som paa en streg! De er saa rædde for at faa en rynke paa skindet sit, skjønt de i grunden helst vilde slaa sig løs. Men de tør ikke – de tør ikke! – (*Med en overgang.*) Vinen var superb! – Storartet mad! – Men kvinderne – bare antikviteter, – naar undtages Fanny. Hun tog sig prægtig ud – og dansede som en engel! – Hvor verden er forbausende liden! [112] At træffe Talma her, hvem anede sligt? – Situationen kjeder mig gyselig! – Mor kyssed mig nylig, og saa strøg hun de lange, magre fingrene gennem mit haar. (*Gysende.*) Uh, det var, som hun vilde rive alt ondt ud af mig; men det blev siddende (*holder sig for brystet*) – siddende her! – Det maa i grunden være deiligt at føle sig saa god og ædel som mor! –? Jeg tror, jeg er blit fuld igjen. (*Ser skelettet.*) Hei, du gamlen! Du ser mig ud til, at en konjak ikke kunde skade dig! – Hvorfor glør du

slig paa mig? Du var kanske ikke bedre du, da du havde kjød paa. Ja, du kan sagtens le af mig; du er forlængst ude over det, du; men jeg har mit til gode; jeg er ikke færdig endda, jeg! *(Ser skarpt paa skelettet.)* Saa det er altsaa mennesket nøgent! Ha ha ha! Benene veier i grunden mest! *(Han holder sig for hjertet.)* Nu er det der igjen, dette stik – her – i hjertet. – Forbistret! *(Tar op en liden flaske.)* Jeg faar ta' lidt af dette! – *(Skjælvende.)* Uh, nu begynder det igjen – synerne – disse øine, som forfølger mig – dette døende udtryk! – Ha – jeg kvæles! *(Han drikker af flasken; [113] derpaa reiser han sig og gaar op og ned. Han kommer til at se op og faar øie paa maleriet, udstøder et høit skrig og synker om paa sofaen.)* – Kunstverket – øinene! – Eivind! – Ha, stir ikke slig paa mig! – Jeg kvæles! – Talma, Talma, tag ham bort! – Hører du, Talma! – *(Ser op igjen.)* Øinene – de forfølger mig! – de dræber mig! – dræber mig! *(Falder stønnende om paa sofaen.)*

## Tredje scene.

*Arvid; Vilhelm; Talma; (til slut) de andre optrædende.*

**Vilhelm** *(kommer ind med Talma uden først at se Arvid).*

Vent bare et øieblik! Nu skal De faa anden del af bogen. *(Gaar hen til skrivebordet, tar en bog og gir Talma den.)*

**Talma.**

Tak!

**[114] Vilhelm** *(tar hendes haand).*

Naar vil slutningskapitlet i Deres bog blive færdigt, frøken Talma?

**Talma** *(gyser).*

Jeg har ikke mod nok til at fortsætte – ikke nu!

**Vilhelm.**

Mod? – Kan ikke jeg give Dem mod –?

**Talma** *(inderlig).*

De er den eneste, som kan! *(Arvid udstøder et skrig; de vender sig og ser ham. Talma løber hen og bøier sig over ham udbrydende:)* Arvid!

**Vilhelm** *(forbauset).*

Er det min bror?

**Talma.**

Ja, det er jo Deres bror! –

[115] **Vilhelm** *(ser skarpt paa hende).*

Talma! *(Griber hende i armen.)* Er det – for hans skyld, jeg ikke faar svar? – *(Talma nikker taus; han staar aandeløs og ser paa hende. Arvid faar sine anfald igjen. Talma synker graatende i knæ.)*

**Vilhelm** *(ængstelig udbrydende).*

Talma! – Svar mig! – Er det sandt, De var hans – hans –? *(Han skjuler sit ansigt.)*

**Talma** *(rækker hænderne op mod ham).*

– hans hustru, Vilhelm!

**Vilhelm** *(lettet, synker i en stol).*

Hans hustru – hans hustru! – Stakkars, stakkars Talma! – Og historien om barnet?

**Talma.**

Barnet – var vort! *(Hun peger paa Arvid, som urolig kaster sig frem og tilbage.)*

**[116] Vilhelm** *(reiser sig og knytter haanden truende mod Arvid).*

Usling! – Usling!

**Talma.**

Hys, Vilhelm! – Her dømmes nok en højere end vi. *(Peger paa Arvid, som under det følgende kæmper med døden og høres at raabe i løsrevne udbrud.)*

**Arvid.**

Eivind –! – Talma –! – Maleriet –! *(Talma og Vilhelm søger fra hver sin side af sofaen at understøtte og berolige ham. I det samme falder flasken ned paa gulvet; Vilhelm tar den op og viser Talma den.)*

**Vilhelm.**

Han har tømt denne! – Da er det nok snart forbi. *(Holder sig for panden og slynger flasken hen ad gulvet.)*

**Arvid** *(reiser sig pludselig med et skrig).*

Talma! – Nemesis! – Talma! – *(Falder tilbage og dør.)*

*(Fra baggrunden kommer moren, støttet af Betzy Skram og kandidat Wang; efter dem de andre optrædende.)*

**[117] Fru Skjoldberg** *(med hævet stemme).*

Hvem raaber slig paa denne tid af natten? *(Pause.)* Gutter! – svar mig! – *(Langsomt.)* Er Arvid drukken nu igjen?

**Vilhelm** *(reiser sig).*

Nei, mor! – Arvid er død.

**Fru Skjoldberg** (*høitidelig*).

Er han død? – (*Amindelig hulken.*) Da undrer det mig, at I graater! – – Guds vilje ske! –

–

Teppet falder.

# Noter

n1. snarere] *rettet fra: snaerre (trykkfeil)*

n2. (skjult)] *rettet fra: skjult) (trykkfeil)*

n3. Skram] *rettet fra: Skbam (trykkfeil)*

n4. Skjoldberg] *rettet fra: Skjoldbefg (trykkfeil)*

---

Ovidia Aass *Nemesis* er lastet ned gratis fra [bokselskap.no](http://bokselskap.no)